

Woensdag 9 juni 1915 – ochtendeditie

Belgische vluchtelingen.

Naar aan de Telegraaf wordt gemeld, zijn maandag te Eindhoven ruim 50 vluchtelingen uit Turnhout aangekomen. Zij gaan naar Uden.

Londen, 8 juni. Generaal French meldt dat de toestand onveranderd is en dat er minder bedrijvigheid heerst. Op 6 juni hebben de Engelse troepen bij Ploegsteert met goed gevolg een mijn doen ontploffen onder de Duitse loopgraven, waardoor 30 meter van de borstwering werd vernield.

Wij hebben twee Duitse vliegtuigen neergeschoten, één tegenover onze rechtervleugel met kanonvuur, het ander in een luchtgevecht met een onzer eigen vliegtuigen.

De vernietiging van de zeppelin in België.

Londen, 8 juni. De koning van Engeland heeft het volgende telegram naar de twee luitenant-vlieger Warneford gezonden:

Ik wens u hartelijk geluk met uw prachtige stuk van gisteren, de vernieling, door u alleen, van een vijandelijke zeppelin. Met het grootste genoegen kan ik u, voor die dappere daad, het Victoriakruis toe. George.

Men meldt ons van de Limburgs-Belgische grens dat de buurttreinen van en naar Maastricht blijven lopen volgens de dienstregeling en dat de grens alleen bij Moelingen en Lanaye gesloten is.

Het leven te Brussel (KVdW).

Brussel, mei.

Een Brussels allegaartje?

Laat ik dan beginnen met een Italiaans citaat: “Avviso. - Tutti i soggetti Italiani”...

Ik schei er al uit: het moet, buiten alle andere bedoeling, alleen betekenen, dat alle Italianen boven de vijftien jaar, die in “Gross-Brussel” (ook in de Italiaanse tekst aldus met de Duitse naam genoemd) wonen, zich op bepaalde dagen en uren in een bepaald lokaal hebben aan te melden: een nieuwe afkondiging op Brussels menigvuldige muren, en die de autochtone Brusselaars gretig aanlokt, al gaat het hen niet rechtstreeks aan. Het is immers weer een nieuwe uitbreiding der talenmenigvuldigheid, der geschrevene en gedrukte althans, die van Brussel maken als een succursale van Babel. Maar van een Babel zonder talenverwarring en waar iedereen met inspanning zijn best doet om te begrijpen. Want - ik maakte er u reeds opmerkzaam op - het is merkwaardig, neen, onbegrijpelijk, hoe de Brusselaar, anders op dat gebied even weerbarstig als de doorsnee Fransman van de geringere burgerstand, en die zich een hele Jan achtte te zijn, als hij maar even het Beulemans' was ontgroeid, - het is onbegrijpelijk, zeg ik, hoe de Brusselaar zich ineens heeft ontpopt tot een fijnproever van Hollands dagbladproza en zelfs van Duitse communiqué-letterkunde. Eerst wel wat afkerig van Duitse kranten, is hij ze thans geregeld en zelfs ijverig gaan lezen, wat wel zal samenhangen met zijn tegenwoordige zucht naar alzijdige documentatie, zeer geschikt tot het vormen van een onpartijdig oordeel, ... dat natuurlijk altijd partijdig blijft, maar getuigt van bezinning en meer bedaardheid.

Aldus kweken wij in Brussel een heel leger van polyglotten aan. Wordt hun nu een nieuwe gelegenheid geboden om, kosteloos, kennis te maken met nog meer talen, dan vliegen zij erop af met een leergierigheid die, bij zulke joviale sceptici, anders van alle reizen

terug, verbaast en vreemd aandoet. - Nu staan zij in veel groteren getale nog dan als de afkondigingen op blauw of roze papier - het teken van buitengewone gebeurtenissen - gedrukt zijn, rond de Italiaanse mededeling van plaatscommandant von Kraewel, en zij spellen nieuwsgierig en als het ware met zeldzame gustatieve geneugte: "Tutti i soggetti Italiani"...

Intussen had ik er een groepje van ontmoet, van bedoelde "soggetti". Zij behoorden tot de schamelsten onder dezen: vermoedelijk orgeldraaiers uit de Franciscusstraat. Want - is het toeval? - velen van deze arme en goede lieden wonen in een straat, die onder de aanroeping staat van Assisi's Poverello, dewelke zo vaak het brood zijner broederkens, zijner "fratres minores", verdiende, net als deze orgeldraaiers, bij wat nederige en vriendelijk bedoelde muziek, toen hij, tot ergernis van zijn familie, al bedelend, Franse liedjes zong op de grote plaats van zijn geboortestad ... - Mijn groepje Italianen nu zag er al heel ontredderd uit, al stonden zij in hun beste kleren. De mannen waren vers geschoren en gekamd, wat hun zeker niet alle dagen overkomt. De oudere vrouwen hadden, uit de diepte van de koffers, het zorgvuldig bewaarde, het authentiek nationale Abruzzische of Calabrese kostuum, dat alleen bij grote gelegenheden, als feestdagen en wereldtentoonstellingen, dienst doet, gelangd en aangetrokken. De meisjes stonden parmantig in de groen- of paarssatijnen, wijde rokken, die zij dragen alleen op trouwfeesten of als de zusterkes en broerkes hun eerste communie doen, en hun overvloedig krulhaar glom in de zon. En de kinderen, de zeer talrijke kinderen, die anders niet zozeer van de overige Brusselse straatjeugd zijn te onderscheiden, tenzij door de bronzen huid en de wondere ogen: de kinderen waren zowaar gewassen. - Maar zij stonden daar werkelijk ontredderd, gelijk ik ze zag aan een der zijtoegangen van het Noordstation, in gesprek met een Duitse schildwacht. Gesprek dat blijkbaar niet wilde vlotten,

niettegenstaande heel wat goede wil van beide kanten ... Waar ging het om? Die lui hadden op een of andere wijze vernomen dat het nu ook met Italië oorlog was. En zij vonden het daarom natuurlijk, maar weer naar huis, naar de verre thuis te keren, die misschien bedreigd werd door de vijand, en waar het goed was, dat zij er naartoe gingen. En zij hadden hun beste kleren aangedaan, en zich, argeloos, naar het station begeven, van waaruit toch de trein vertrekt...

Maar wij hadden het, als ik mij niet vergis, over taalwetenschap: de taalkennis, die men opdoet bij het lezen van de aanplakbiljetten. De gebruikte talen op deze affiches zijn doorgaans drie in getale: Duits, Nederlands, Frans. Om het getal niet te overtreffen is het op de afkondiging aan de Italianen geworden: Duits, Frans, Italiaans. Hetgeen onvoldoende kennis der Brussels-Italiaanse toestanden getuigt. Het Duits, nietwaar, staat daar natuurlijk niet voor de Italianen. Aan het Frans hebben echter de meesten onder de Italianen te Brussel al even weinig als aan het Duits. Die meesten zijn immers doodarme mensen, die, bij eventuele veeltaligheid ... beter Vlaams dan Frans kennen. Ik mag zelfs zonder vrees van tegenspraak beweren, dat de voorlaatste generatie even goed Brussels-Vlaams als Italiaans, en de allerjongste bewust dialect heel wat beter dan haar oorspronkelijke moedertaal kent. Hetgeen goed te verklaren is door de buurten waar die sjofele Italianen nestelen en het volkje waar zij het meest mee omgaan. - Zodat aan het Vlaams in deze op zijn minst evenveel recht toekwam als aan het Frans ... indien er maar enige reden bestond, deze talen gezamenlijk of naar keus te gebruiken: de meeste, immers, van die lieden kunnen niet lezen, zelfs geen Italiaans ...

Italiaans alleen ware trouwens ruim voldoende, zoals wanneer het geldt iets mede te delen aan Oostenrijkse Staatsangehörigen, wat in Duits alleen gebeurt, en waarbij zelfs Hongaars over het hoofd wordt gezien. Dit zijn dan de eentalige affiches. Zij zijn de zeldzaamste.

Tweetalige zijn lang niet zo schaars, waar zij uitgaan van Belgische gemeentebesturen of comités tot hulp. En die twee talen zijn dan natuurlijk onze twee nationale talen. Het dient echter, tot onze schande, bekend: is het van Duitse zijde uitgaande Nederlands niet altijd feilloos, het weerstaat doorgaans triomfantelijk de proef bij het volgende, dat van de waarnemende burgemeester van Brussel uitgaat:

‘Het is verboden nog levende kalveren bij de schenkels op te hangen; zij moeten doodgeslaan worden vóór zij mogen gekeeld worden.’

Zulke mededeling moge dezen, die aan overdreven kalverliefde laboreren, verheugen: mij vervult zij met schaamte. Niet vanwege de inhoud natuurlijk. Maar wat gaat de vreemdeling denken van een volk, dat aldus zijn taal verminkt, - een taal die hij beter kent dan sommige bestuurders van dat volk? Een kennis waar de Duitser trouwens zo zeker van schijnt te zijn, dat hij van tijd tot tijd niet zonder vermetelheid een Nederlands neologisme waagt, dat natuurlijk meestal een verwerpelijk germanisme is. Zo lazen wij dezer dagen in een derde mededeling (laat mij toe deze kleine opruiming van mededelingen voort te zetten) dat het verboden is, gouden, zilveren of nikkelen munt, tenzij bij bijzondere toelating, boven de “noemwaarde” te kopen. Bedoeld wordt natuurlijk: de nominale waarde. - Op deze afkondiging, overigens interessant op het ogenblik dat wij nauwelijks aan een crisis van nikkelen pasmunt komen te ontsnappen, ga ik niet verder in: zij ligt op het algemeen economisch gebied, dat mij vreemd is. Mijn eigen gebied: het is de straat, de Brusselse straat. En hiervan is, tot besluit van dit briefje, nog wel iets te vertellen.

Dit is de laatste dag der meimaand. Over twee drie dagen is het sacramentsdag; en in de loop van de zomer volgen wel meer kerkelijke feesten, die de cultus op straat brengen, in processies en

omgengangen. Gij weet, wat het betekent, een processie in het Vlaamse land, en vooral in Brabant: de breed decoratieve weelderigheid der katholieke kerk neemt nergens zulke afmetingen, spreidt nergens zulke pracht ten toon. Die feesten der kerk zijn, buiten hun liturgische betekenis, feesten van het volk; niet zelden vallen zij met kermessen samen, of luiden zij kermessen in. En zelfs in steden als Brussel en Antwerpen, waar zij van lieverlede minder de aandacht trekken, blijven zij aanleiding tot somptueus vertoon, waar de burgerij, bij het versieren van huisgevels en ramen met vlaggen en groen en tapijtwerk, meestal aan meewerkt. De vraag nu is: wat komt er dit jaar van processies en omgengangen terecht? De aartsbisschop van Mechelen, kardinaal Mercier, antwoordt in zijn laatste herderlijken brief:

“De openbare processies, die de burgerlijke en godsdienstige overheden in de meeste gemeenten om strijd hielpen te celebreren, ten einde de aloude gedachtenis aan de wijding van elke parochiekerk in herinnering te houden: wij menen, dat zij dit jaar dienen achterwege te blijven. Deze omgengangen immers betekenen feestelijke stemming, en het past niet zich aan uiterlijk vertoon over te leveren, wanneer de harten bedrukt zijn en de vaderlandsliefde in boeien ligt. Wat de processie op sacramentsdag betreft: zij kan met de gewone plechtigheid geschieden, waar, naar het oordeel van de pastoor, de omstandigheden het toelaten; alle werelds karakter - fanfares, muziekkorpsen, ontplooiing van niet-godsdienstige vanen - zal er echter uit gebannen worden; elders zal men zich bepalen tot een processie rondom of zelfs binnenin de kerk.” Verder verbiedt Mgr. Mercier in de kerk alle manifestatie, die maar enigszins werelds zou zijn. Men zal er geen profane muziek uitvoeren, tenzij de toegelaten “Brabançonne” (en dit slaat waarschijnlijk op de orgelconcerten, die tegenwoordig de vroegere grote symfonische concerten bij het publiek schijnen te willen vervangen). De versiering

van beelden en altaren dient ook binnen de grenzen der bescheidenheid te blijven. “En hou het”, zegt de aartsbisschop aan zijn priesters, “bij Christelijke eenvoud, ook in de matigheid der eetmalen, die gij ter gelegenheid van het aanstaande Vormsel geven zult.”

Aldus Mgr. Mercier. Te Brussel zelf zal men van zijn voorschriften natuurlijk niet veel gewaar worden. Anders echter in sommige voorsteden; zoo bijvoorbeeld te Anderlecht, waar de St. Guido-processie, in een prachtig schilderij door Charles de Groux vereeuwigd, een van de meest grootse uitingen van Brabantse weelderigheid is: honderd zware boerenpaarden plegen er aan deel te nemen, bereden door hun hoogkleurige eigenaars, die grote wapperende vlaggen dragen: een van die schouwspelen van forse decoratief zoals men ze alleen ten onzent zien kan en dat ieder jaar op de gestelde dag vele artiesten van de hoofdstad naar Anderlecht placht te lokken.

Stijn Streuvels' dagboeken aangeslagen.

Onder deze titel meldt het Vlaamsche Nieuws:

“Streuvels heeft het in de laatste tijd hard te verduren gehad van zijn landgenoten. Hij had in zijn dagboeken van de oorlog de zaken vernoemd en ontleed, zonder ze te verbloemen. Wat ook aan anderen, die er in deze tijd nog een onbevungen oordeel op nahouden moet opgevallen zijn, durfde Stijn Streuvels zonder schroom uitdrukken. Het heeft hem van links en rechts een paar lieflijke scheldnamen bezorgd, die vooral daar op neerkwamen, dat hij aan de Duitsers verkocht was.

Nu komt het Duits beheer er zich eveneens mee te bemoeien, en wel op een wijze waaraan men zich minder verwacht zal hebben. De

dagboeken van Stijn Streuvels werden in het etappegebied in beslag genomen en verboden!

Wat of zijn critici daar nu van zullen zeggen!”

Woensdag 9 juni 1915 – avondeditie

Rotterdam - Belgische vluchtelingen.

Een dertigtal Belgische vluchtelingen, die al enige tijd hier woonachtig waren, is vanmorgen naar het vluchtelingenkamp te Ede overgebracht.

De Belgische grens.

Maastricht, 9 juni. De Belgische grens is weer voor onbepaalde tijd gesloten. Wel lopen de trams en mogen reizigers België binnen, doch er uit mogen ze niet.

Het Berliner Tageblatt heeft een brief van een soldaat gekregen, die hij geschreven heeft kort voor hij bij Ieper sneuvelde. Sedert we met Pasen voor de laatste maal in een echt kwartier gelegen hebben, zijn we – zegt hij – in voortdurende beweging. Er was iets aan de hand, we wisten alleen niet waar. Herhaaldelijk werd de Landstorm uit de compagnie genomen, hier of daar heen gezonden, weer bij ons ingedeeld, enz. Het labyrint van loopgraven, dat uren ver kris en kras over heuvels en door bossen loopt, door velden en dorpen, is het tiende wereldwonder. Op vele plaatsen wonen vele regimenten in een onderaardse stad. 's Nachts staan wij vaak voor de vijandelijke linies te graven. Haastig met vliegende adem in schrapnellvuur. Als lichtkogels het veld beschijnen, ziet men een lange reeks van weggedoken gedaanten, die knielend in de aarde woelen, als ging het

om hun leven. En zo is het ook. Na een half uur loopt een lange aardwal zigzag door het land, onder dekking waarvan nu verder gegraven wordt, tot iedere man, overeind staande, tot aan het hoofd gedekt is. Als de morgen aanbreekt, is het werk gedaan. Een paar uur slaap gedurende de morgen moet onze vergoeding zijn voor onze nachtrust.

Zo gaat het nu al sedert weken. De zenuwspanning is ontzaglijk. Maar langzamerhand nadert men de vijand in gunstige positie. De tiende mei ging het regiment tot de aanval over. De loopgraven zaten vol reserve. Drie dagen lang braakten honderden kanonnen moorddadig vuur in de Engelse linie. De 22-centimeter kanonnen en de mijnen werpen aarde, stenen en stof in dikke zware wolken hoog in de lucht. Het hele terrein trilt. Het geraas is steeds door oorverdovend. Men kan niet spreken met zijn buurman. Alle vijf minuten antwoorden de Engelsen met 38-centimeter scheepskanonnen, waarmee zij vlak langs onze stelling de weg naar Ieper beschieten. Men hoort de projectielen indrukwekkend, maar ook schrikwekkend aansuizen en werpt zich in de loopgraaf plat op de grond. Dan een vreselijke ontploffing, alsof de aarde scheurt. Stenen en ijzer hoog in de lucht geslingerd, vliegen vier tot vijfhonderd meter ver. Twee minuten hoort men ze fluiten in de lucht. Tot eindelijk de dodelijke regen met doffe slagen over ons heen naar beneden gekomen is. Engelse zwavelgranaten werpen een dikke gele walm omhoog. In de lucht is een gegil als in de hel. Eindelijk gaan we vooruit. Wij kruipen uit de loopgraaf. Zo vormen we met grote afstanden een lange tirailleurlijn, die zich in een klein dal tot een stormcolonne verenigt. Dan opgesprongen en in looppas vooruit. Vijftien, twintig passen snel naar voren en dan weer plat op de grond. Twee tot vijf minuten verademing. Als roofdieren in elkaar gedoken kijken we naar de bosrand voor ons. Weer komt het bevel om op te springen. Slechts tien passen en dan weer op de grond. De Engelse machinegeweren

zaaien dood en verderf. Bij ons valt geen schot. De kanonnen dreunen, de aarde schijnt te branden. Onze adem fluit. Men ziet niet wie valt. Nu de laatste sprong. Men zet de armen op de grond. Razend gaat het voorwaarts met wijd opengespalkte ogen, de mond geopend voor een hoera. Plotseling juichen er duizend kelen. We zien de Engelsen uit de loopgraven kruipen en in het bos verdwijnen. De doffe druk op hart en hoofd wordt weggenomen. Met de bajonet gaan wij hen achterna. Geen schot valt. Met één sprong zijn we over de Engelse loopgraven heen in het bos. Zestig tot tachtig meter ver tot aan de andere rand. Wij zien de vijand de dorpsstraat oversteken en zich in de huizen vastzetten. Wij gaan liggen en beginnen te graven. In vijf minuten hebben we een kleine aardhoop tot dekking. Nu eindeloos geweervuur. Om beurten graven wij verder. Na een uur zijn we gedekt en zwijgt het vuur.

Korte rust. De lijken, meest Schotse Hooglanders, worden terzijde gerold. Er wordt twee dagen en twee nachten koortsachtig gewerkt. Onze positie is goed en moet gehouden worden. De genie komt te hulp. Na drie dagen is de loopgraaf twee meter diep. Er worden verbindingsgraven naar achteren aangelegd. In eindeloze rijen brengt de reserve zandzakken, stalen schilden, planken en patronen. In de rustpozen kauwt men een stuk brood met spek. De derde dag kan men eten halen, uren ver onder granaatvuur. Koude koffie, koud eten. Men kan zich nauwelijks nog overeind houden. De helft staat geleund tegen de schietgaten. Houdt met de grootste moeite nog de ogen open. De andere helft ligt in de loopgraaf op de drassige grond als dood uitgestrekt, in de slaap der uitputting.

De derde dag, om elf uur 's avonds, worden we afgelost. Doodmoe, smerig, volkomen uitgeput, marcheren we door eindeloze loopgraven terug in de reservestelling. Tegen de morgen komen we voor de woonholen in onze vroegere loopgraaf aan en ieder laat zich

omvallen, waar hij toevallig staat. En toch is het ons allen licht te moede. We zijn vooruitgekomen in veiligheid.

Nu hebben we een paar dagen rust gehad en zijn we weer tot bezinning gekomen. Een kameraad is weg. Men ziet steenharde trekken, grauwe gezichten met scherpe plooiën in de samengetrokken mond. Maar de oorlog is meedogenloos ...

Uit België.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

Een zeer uitgebreide verordening regelt het verkeer van motorvoertuigen in België. Zij is op 3 juni in werking getreden. Haar hoofdbepalingen zijn de volgende:

Alle motorvoertuigen moeten voor 20 juni worden opgegeven bij een centraal kantoor, daartoe in elke provincie opgericht; zij mogen alleen na uitdrukkelijke vergunning van de gouverneur-generaal in gebruik worden genomen, doch de vergunning kan te allen tijde, zonder verdere uitleggingen, ingetrokken worden. Rijvergunningen krijgen alleen;

a. diplomatieke vertegenwoordigers of door het Duits bestuur erkende consuls-generaal of consuls;

b. motorrijtuigen, waarvan de rijvergunning in het openbaar of algemeen economisch belang ligt. Bovendien kan de gouverneur-generaal, op voorstel der Politische Abteilung, bij uitzondering van Duitse zijde niet uitdrukkelijk erkende consuls-generaal of consuls rijvergunning toestaan. Afgeleverd wordt een rijbewijs, waarvoor een recht van 20 tot 300 frank geheven wordt.

De verordening omschrijft nauwkeurig de nummerborden, welke op de voertuigen moeten worden aangebracht, en de verschillende kaarten, die de bestuurders steeds bij zich moeten hebben.

Het voeren van vlaggen is alleen bij vergunning van de gouverneur-generaal toegestaan. Deze vergunning wordt echter alleen gegeven aan diplomatieke vertegenwoordigers, aan een consul-generaal per staat, aan de Commission for Relief en aan het Rode Kruis.

De snelheid op de openbare weg mag 60 km, binnen de gemeenten 30 km niet te boven gaan.

Voor Nederlandse automobilisten is dit artikel van belang:

Motorvoertuigen, die buiten België thuis horen en krachtens een bijzondere vergunning België binnenkomen, moeten de politieplaten uit hun land dragen. Zijn alle politievoorschriften uit het land van herkomst in alle opzichten nagekomen, dan hebben zij de speciale Belgische papieren niet nodig.

De rijvergunning moet door hen terstond na aankomst bij het eerst betreden gouvernement of op zijn laatst te Brussel aangevraagd worden. Zij moeten bovendien een papier van de gezant of consul hebben, waarin o.a. vermeld moet staan, dat de benzine uit het buitenland betrokken is.

De reeds bestaande voorschriften omtrent douane, enz. blijven bestaan, evenals, zoals van zelf spreekt, die betreffende het paswezen.

De Duitse overheid laat in de Gentse dagbladen het volgende bekend maken.

De opperbevelhebber van het leger heeft deze boeten opgelegd:

1. Een boete van 2000 mark aan de gemeente Bachte-Maria-Leerne, waar in de avond van 30 april een ijzerdraad over de straatweg van Gent naar Deinze werd gespannen, waardoor een automobiel van de transportkolonne van het etappegebied beschadigd is geworden.
2. Een boete van 4000 mark aan ieder der gemeenten Deinze en Petegem, waar op 28 april stenen werden geworpen tegen een trein met gekwetsten en Vive la France! werd geroepen.
3. Een boete van 1000 mark aan de gemeente Moen, omdat in de maanden januari en februari aldaar langs de spoorbaan Herseaux-Avelgem telegraafdraden zijn doorgesneden en 1600 meter draad gestolen.
4. Een boete van 20.000 mark aan de gemeente Kortrijk, wegens de twee volgende feiten:
 - a. In de nacht van 19 april is de stoomkraan aan de haven opzettelijk beschadigd en voor een tijdlang onbruikbaar gemaakt.
 - b. In de nacht van 10 mei zijn de zijdeuren van vijf met zand geladen wagons, die aan de loskade stonden, losgemaakt, met het doel het zand tijdens het rijden van de trein te doen weglopen.
5. 20.000 mark aan de gemeente Melle, waar tot tweemaal toe, op 6 en 10 mei, de telefoonlijn Gent-Aalst, in gebruik bij het Duitse leger, opzettelijk vernield is.

Ter kennis gebracht van het publiek door het hoofd van het burgerlijk bestuur,

Von Keudell, staatsraad.

Gent, 1 juni 1915.